

زندگی و اندیشه رودلف بولتمان
زهره همت ×

به منظور آشنا شدن با شتر مخاطبان فرهیخته مجله اطلاعات حکمت و معرفت، در این پرونده «بولتمان و اسطوره‌ها» بر آن شدیم تا پیش از ورود به مباحث تخصصی در قالب مقاله کوتاهی که پیشرو دارد ابتدا دیدگاهی اجمالی در مورد بولتمان، زندگی، آثار، پروژه اسطوره‌ها و ماهیت آن و در ادامه به جا مانده از بولتمان برای علم الهیات و سایر اندیشمندان، به دست دهند و در ادامه مباحث مرتبط با این الیاه بدان مسیحی به شکلی جدیدتر پرداخته شود. امید است از این رهگذر در تحقق چنین خواسته‌های توفیق پیدا کرده باشند.

زندگی و اندیشه رودلف بولتمان

رودلف کارل بولتمان (20 آگوست 1884 تا 30 جولای 1976) اله‌دان آلمانی دارای پیشینه‌ای از تعلیمات لوتر بود، کسی که به مدت سه دهه تدریس مطالعات عهد جدید در دانشگاه ماربورگ را بر عهده داشت. وی یکی از بنیانگذاران نقد شکلی و نخستین نماینده اسطوره‌ها است، یعنی فرآیند تشخیص جوهره بی‌غامس حقیقت از زرق‌وبرق اسطوره‌های باستان‌اش. بولتمان کوشش در تعالیم مسیحیت را با فلسفه نوین آگوستینوس و سیمون تپلیس، وی تا که داشت قضاوت هر فرد بر مبنای تجاربش، نه از طریق حیات اخروی و ادر طول رویدادهای فاجعه‌آمیز آینده، بلکه لحظه به لحظه، هنگام انتخابهای آن مرد و زن برای آنکه ندای خداوند را در قلبش رد کند، بپذیرد، به وجود می‌آید.

هنگامی که وی سخت عقیده داشت به شتر عهد جدید مسیحی پیش از آنکه تاریخی باشد، اسطوره‌های است، پیام بنیادین مسیحیت را که می‌گویند «مسیح خداست» به تلویح انکار کرد. این که او پیش از هم‌رنگ شدن با جماعت نسبت به وجدان متعهد بود، موجب شد که در آلمان دوران هیتلر به عنوان عضوی از کلیسای اعتراف‌گرا فعالیت کند، کلیسای که از تاسوس و سوسو و سوسو ملی و رفتار نازی‌ها با یهودان خودداری نمی‌کرد. او پس از جنگ به شکل گسترده سخنران‌ها را راد کرد و تبدیل به تأثیرگذارترین الیاه‌دان دوره پس از جنگ شد. وی یکی از پیشگامان پژوهش در باب مسیح تاریخی بود و فعال‌ترین‌های مهمی در مورد تطبیق آلمان و عقل در ساق مدرن انجام داد.

زندگی نامه بولتمان

بولتمان در شهر و فلستده 1 متولد شد و فرزند کشیشی لوتری بود. وی به مطالعه الیاهات در دانشگاه توبینگن 2 پرداخت و بعدها دانشگاه برلین ترویج موضوع رسالات قدس پولس را پذیرفت. پس از آن به تدریس عهد جدید در ماربورگ روی آورد. بعد از یک دوره کوتاه تدریس در برسلاو 3 و گرسن 4 در سال 1921 به عنوان استاد تمام به ماربورگ بازگشت. او در این شهر تا هنگام بازنشستگی‌اش در سال 1951 ماند.

کتاب «تاریخ سنت همنوا» (1921) وی هنوز معتبرترین منبع ضروری به منظور پژوهش در باب کتاب مقدس به شمار می‌آورد. شاگرد بولتمان تاثرگذارترین نماینده اصول معطوف به تاریخ‌مندی که «نقد شکلی» نامیده می‌شود باشد که در پی شناخت شکل حقیقی بخش‌های کتاب مقدس، گفته‌های مسیح و آتمش‌ها است. این شکل حقیقی با شکلی که از طریق سنت به ما رسیده است، تفاوت دارد.

در طول جنگ جهانی دوم، وی یکی از اعضای کلسای اعتراف‌گرا و از مخالفین سوسیالیسم ملی بود. او علاوه بر رفتاری با یهودان، علاوه بر ناسیونالیسم افراطی، و علاوه بر اخراج کشته‌شده‌های مسیحی از آلمان سخن گفت. در سال 1941، بولتمان نقد شکلی را در انجیل وحنان به کار گرفت و به وسیله آن وجود یک انجیل مفقود با عنوان انجیل نشانها که در میان نو سندگان انجیل تنها وحنان به آن تکیه داشت را تشخیص داد. این رساله، که در آن زمان جنجال بسیاری به پا کرد، همچنان نقطه عطف مهمی در باب تحقیق درباره عسای تاریخ محسوب می‌شود. در همان سال رساله وی «عهدجد و اساطیر: مسئله اسطوره‌زدایی و عهدجد»، از مفسرین خواست فلسفه آگوستینوس استی همکار بولتمان، مارتین هایدگر، راجاگزین الیه ات سنتی کنند. هدف بولتمان از اینکار، همانگونه که خود وی نیز توضیح داده، این بوده است که حقیقت تعالیم مسیح را در دسترس مخاطبان فرهیخته مدرن قرار دهد. بعضی از دانشمندان، نظیر الیه دان نوارتدکسی، کارل بارت، بولتمان را به خاطر شکاکیت بیش از اندازه در مورد وثوق تاریخ مسیحی روات انجیل مورد نقد قرار داده‌اند. بعضی اما گفته‌اند وی به اندازه کافی پیش نرفته است چرا که اصرار دارد به غامضیت، از رهگذر بخش اعظمی از اسطوره‌ها، هنوز دارای اعتبار است.

گرچه وی پیشتر در اروپا از شهرت برخوردار بود اما تاثر کامل بولتمان تا زمان انتشار کتاب «بشارت و اسطوره» به زبان انگلیسی در سال 1948 احساس نشد. پس از جنگ، او تبدیل به تاثرگذارترین الیه دان اروپا می‌شد. شاگردان وی مناصب مهمی را در دانشگاه‌های معتبر از آن خود کردند و دیدگاه او در سرتاسر جهان مطرح شد. از میان شاگردان وی می‌توان به ارنست کازمان، گونتر بورتکام، هانا آرنت، هلموت کوستر، اشاره کرد. در سال 1955، رساله وی در باب «تاریخ و آخترشناسی: ظهور ابدیت»، نیز به ویژه بر آذهان تاثرگذار بود، همانطور که آخترین سخنرانی وی در آلمان با عنوان «عسای مسیح و اساطیر»، نیز چنین ویژگی داشت.

الیه ات بولتمان

بولتمان یکی از بنیانگذاران نقد شکلی بود. وی همچون بنیانگذار پروژه اسطوره‌زدایی از پیام مسیحیت به شمار می‌رفت. کتاب بولتمان با عنوان «تاریخ سنت همنوا» شاهکار این ره‌افت تازه به تحلیله عهدجد و مجذوب‌کننده تعداد بسیاری از دانشجویان شناخته شده است. نقد شکلی، همانطور که در مورد انجیل به کار گرفته شده، در پی تشخیص گفتار و اعمال موثق عسای مسیح در سابق راستین آن و شناخت مسیح نه فقط به عنوان دومین فرد در تثلیث، بلکه همچون معلمی یهودی که در زمان امپراطوری روم در شهرستان جلیل در فلسطین و در یهودیه زیست، بود. بولتمان متقاعد شده بود که روات زندگی عسای مسیح بیش از آنکه رویدادهای تاریخی و نقل قولهای دقیق عسای را بازگو نماید، الیه ات را در قالب داستان عرضه می‌کنند. به غامضی روحانی از طریق زبان آشنای اساطیر باستانی بازگو می‌شوند، که امروزه کمتر معنادار است. به عنوان مثال، وی می‌گوید: «شک عسای مسیح در قالب پسر خدا درآمد، موجودی الهی، و بنابراین شخصیتی بدن حد اسطوره‌های ولی او شخصیت واقعی عسای ناصری تاریخی نیز بود. حیات او چیزی ورای رویدادهای اسطوره‌های است، زندگی او زندگی انسانی است که با تراژدی متصل به پایان رسیده...» (کرنگما و اسطوره، ص. 34)

با این اوصاف بولتمان اصرار داشت که به غامضیت توسط شنوندگان مدرن مردود دانسته نمی‌شود، هرچند، امروزه با تفکر قابل فهم می‌شود. آلمان با عمل حاتی اراده باشد و نه سوا کردن خوب و بد و ستایش و تمجید از شواهد باستانی.

کتاب عسای و کلمه (1926) شکاکیتی جدی را نسبت به عهدجد به عنوان منبع موثق داستان زندگی عسای بیان می‌کند. سراسر دهه 1930، وی آثار بسیاری را انتشار داد و به شکل گسترده به واسطه هدفش یعنی اسطوره‌زدایی شناخته شد، یعنی فرآیند جداسازی عسای تاریخی از توصیفات مسیح‌شناسانه و افسانه‌ها که بولتمان باور داشت از رهگذر نوشته‌های قدسی پولس، نو سندگان انجیل، و آباء اولیه کلسا به عسای منتسب شده‌اند. در دهه 1940 وی نفس‌ر مشهوری بر انجیل وحنان منتشر کرد.

بولتمان به این دو نوع تاریخ یعنی «historie» و «Geschichte» قائل به تمایز می‌شود - که معادل انگلیسی آن تقریباً دو واژه «historical» و «historic» است. دومی که مفهومی اسطوره‌های دارد که فراتر از واقعیت محض است. بنابراین متصل به مسیح از نوع دوم و اسطوره‌های، و بدن معنارویدادی فراتر از «تصلب عسای ناصری» بود. با وجود این، بولتمان مراقب بود تا به این اسطوره‌زدایی از متون مسیحی و مسائل مرتبط با آن قائل به تفکیک شود. برای بولتمان، جوهره

۱. همان از آنچه که به نحو تاریخی "historically" می‌توان دانست فراتر می‌رود. چیزی که نمی‌توان آنرا به عنوان موضوع واقعی تاریخی "historical" "فهم" کرد این موضوع است که "عسی خداست". هر چند، در پاسخ به ندای خداوند از رهگذر این جهان، فرد می‌تواند قاطعانه به "عسی به عنوان خدا، همچون گزاره ایمانی، واکنش نشان دهد. بولتمان با منتقدین اولیه کتاب مقدس نظیر د. اف. اشتراوس^۹، کسی که همچون بولتمان، وجوه اسطوره‌های ایمان مسیحی را مورد بررسی قرار داد ولی جملگی آنها را به علت غیر علمی بودنشان مردود شمرد، وارد بحث شد. به عنوان مثال، بولتمان تاریخی بودن رستاخیز "عسی مسیح را محل تردید قرار می‌دهد، ولی در مورد اهمیت روحانی آن تردید دارد. وی پذیرفته است که: "وقایع تاریخی مرتبط با رستاخیز تا مرگ "عسی تماماً باورنکردنی است". برای او، رویدادهای مرتبط با "عسی پاک چیزی نیست که در ارتباط با "عسی تاریخی اتفاق افتاده باشد، بلکه اتفاقی است که برای حواریون رخ داده است، کسانی که باور داشته‌اند "عسی مسیح احیاء شده است. افزون بر این، "عسی مسیح احیاء شده، فردی زنده در حیات مسیحیان محسوب می‌شود. بنابراین، رهافت بولتمان مردود شمردن اسطوره نبود، بلکه تفسیر مجدد آن در شرایط مدرن بود. بولتمان در ارتباط با این مشکل روش‌گزستانس استیها دیگر، به ویژه مقوله زندگی اصیل در مقابل زندگی غیراصیل را مورد استفاده قرار می‌داد. در دیدگاه او "داوری نهایی" رویدادی در تاریخ نیست، بلکه رخدادی است که همزمان با آنکه آن مرد "عسی از ندای خداوند در لحظات وجود آتش پاسخ می‌گوید، درون قلب هر شخص اتفاق می‌افتد. انسانها هر لحظه خواه بهشت و خواه جهنم را تجربه می‌کنند، و ایمان به معنای اطاعت همه جانبه از خداوند در زمان حال معنا می‌دهد.

برای بولتمان، "رستگاری" آنقدر که بر وجود ما در خداوند مبتنی است، موضوع آیینهای مذهبی و صورتبندیهای اعتقادی قرار نمی‌گیرد. آزادی حقیقی مسیحی به شش از آنکه برابر با "عسی از قواصن شاق و معبود اجتماعی باشد، به معنای "عسی درونی وجدان فرد است.

۲. راث بولتمان

"هر آن امکان وجود لحظهای معادشناختی غنوده است و شما وظیفه دارید به دانش کنده".

یکی از نقدهای مهم در باب انجیل در قرن بیستم، رهافت تاریخی رودلف بولتمان به عهدجد است که به نشانه‌های مهمی را به دست می‌دهد، و افراد بسیاری از ادیان را قادر می‌سازد تا از رهگذر دیدگاه شکاکانه مدرن به کتاب مقدس نگاه کنند، و همزمان جانب ایمان را نیز در بنیادترین پایه‌ها متنگه می‌دارد. در حال حاضر همه دانشمندان عهدجد از ابزار نقد شکلی که بولتمان به شش قراولش بود، استفاده می‌کنند حتی کسانی که در اسطوره‌ها "عسی همگام با او به شش نرفتند. رهافت استیها استیوی به الاهیات مسیحی تا که دارد هر لحظه را آنگونه زندگی کن که گوئی واپسین لحظه تو و گوئی داوری واپسین نوشت. خود بولتمان به عنوان عضوی از کلیسای اعترافگرا در آلمان کوشش نشان می‌دهد ایمان مسیحی نه فقط موضوع باور، بلکه در مورد "عسی روان آیین مسیحیت، نمونه‌های از زندگی در پاسخ هر روزه به خداوند است.

× دانشجوی مقطع دکتری دانشگاه علوم و تحقیقات تهران، رشته ادیان و عرفان تطبیقی.

× مقاله به شش ترجمه‌های است از:

× Bultmann, Rudolf, New World Encyclopedia.

به نوشتها

1. Wiefelstede // 2. Tübingen // 3. Berslau // 4. Giessen // 5. Ernest Kasemann // 6. Gunther Bornkamm // 7. Hannah Arendt // 8. Helmut Koester // 9. D.F. Strauss.

منابع

• History of the Synoptic Tradition. Harper, 1976. ISBN 0-06-061172-3 // • Jesus Christ and Mythology. Prentice Hall, 1997. ISBN 0-02-305570-7 // • The New Testament and Mythology and Other Basic Writings. Augsburg Fortress Publishers, 1984. ISBN 0-8006-2442-4 // • Kerygma and Myth. HarperCollins, 2000 edition. ISBN 0-06-130080-2 // • The Gospel of John: A Commentary. Westminster John Knox Press, 1971. ISBN 0-664-20893-2 // • Theology of the New Testament: Complete in One Volume. Prentice Hall, 1970. ISBN 0-02-305580-4 // • Myth & Christianity: An Inquiry Into The Possibility Of Religion Without Myth. Prometheus Books, 2005. ISBN 1-59102-291-6 // • History and Eschatology: The Presence of Eternity (1954-55 Gifford lectures). Greenwood

Publishers, 1975. ISBN 0-8371-8123-2. // • Ashcraft, Morris, Rudolf Bultmann, Makers of the Modern Theological Mind, Word Books, 1972. ISBN 9780876802526 // • Dennison, William D. The Young Bultmann: Context for His Understanding of God, 1884-1925. New York: P. Lang, 2008. // • Fergusson, David, Bultmann, Outstanding Christian Thinkers, Health Policy Advisory Center, 1993. ISBN 9780814650370 // • Macquarrie, John, The Scope of Demythologizing: Bultmann and His Critics.. Harper Torchbooks, 1966. ASIN B000SGJPT8 // • Malet, André, The Thought of Rudolf Bultmann, Doubleday & Company, Inc., 1969. ISBN 1299341500.